

Umění mezihvězdné války

Temný les vesmíru Lioua Cch'-sina

Čínský spisovatel Liou Cch'-sin ve své monumentální trilogii *Vzpomínky na Zemi* vykresluje vesmír jako temný les, do něhož vstupuje křehké a bezbranné lidstvo. Próza je fascinující spekulací o osudech celých civilizací v konfliktech, jež nemohou být metaforami těch, které známe. Ve vesmíru můžeme totiž očekávat jedině neočekávatelné.

ANTONÍN TESAR

První uměle vytvořený a pouhým okem viditelný mimozemský objekt, se kterým se lidstvo v trilogii *Vzpomínky na Zemi* (The Remembrance of Earth's Past, 2007–2010) setká, je malá sonda, jež překročí hranice sluneční soustavy. Objekt kvůli svému tvaru získá přezdívku Kapka. Její dokonalý tvar a precizní technologická konstrukce na lidstvo působí čistou estetickou krásou. Pozemšťané si sondu vykládají jako poselství míru a spolupráce inteligentních bytostí z různých planet. Ovšem jen do chvíle, než Kapka zaútočí. Detailnímu popisu majestátní destrukce, kterou způsobí, pak autor prózy Liou Cch'-sin věnuje celých dvacet stran. Kapka jako by ztělesňovala jeho představu o vesmíru, která je hlavním tématem trilogie. Vesmír je podle Lioua fascinující svou chladnou, precizní, velkolepou krásou, ale zároveň je velkolepým způsobem hrozivý a ničivý. Autorova bezmála dvoutisícistránková spekulace o podobě možného budoucího konfliktu s mimozemskou civilizací představuje pro žánr kosmické science fiction zlomový revizionistický text. Mění totiž pohled na základní axiomy těchto příběhů, totiž na vesmír a místo člověka v něm.

Vesmír není metafora

Klasické space opery byly pokračováním kolonialistických fantazií o evropských dobrodružích přinášejících „civilizaci“ do odlehklých „primitivních“ koutů Země. Dobrodružné příběhy z kosmu věštily člověku budoucnost objevitele a následně i dobyvatele hvězdných dálav. Existovaly samozřejmě i alternativní modely – třeba skeptické vize nemožnosti domluvy s mimozemskou inteligencí v románu Stanisława Lema *Solaris* (1961, česky 1972). I ten ale vycházel z naprosto nesamozřejmého a dost možná magického předpokladu, totiž z existence futuristické technologie umožňující lidstvu rychle překonávat obrovské mezihvězdné vzdálenosti.

V univerzu Lioua Cch'-sina ale podobné zázraky neexistují. Není tu žádný hyperpohon, žádná nadsvětelná rychlost ani jiný kouzelný vynález, který by vesmír zmenšil a udělal z něj ráj pro pozemské dobyvatele, obchodníky a turisty. Ve *Vzpomínkách na Zemi* je vesmír naopak nekonečně a nepřekonatelně rozlehlý. Vzdálenosti a rychlost mezihvězdných letů hrají ve vrstevnatých zápletkách Liouovy válečné ságy zásadní roli. Invazní jednotky z planety Trisolaris cestují na planetu Zemi čtyři staletí, cesta kosmické lodi Blue Space k jejímu cíli má trvat dvě tisíceletí, závěrečné pasáže operují s časovým horizontem milionů let. Ničivé zbraně jako atomové bomby se v kosmickém prostoru stávají žalostně bezmocnými, sluneční soustava nekonečně křehkou. Přemýšlení v kosmických relacích zkrátka znamená radikální proměnu všech měřítek.

Na střízlivém promyšlení rozlehlosti kosmu staví i paranoidní model vesmíru jako temného lesa, který Liou Cch'-sin nabízí jako alternativu ke kolonialistickému či turistickému modelu střetávání mimozemských civilizací

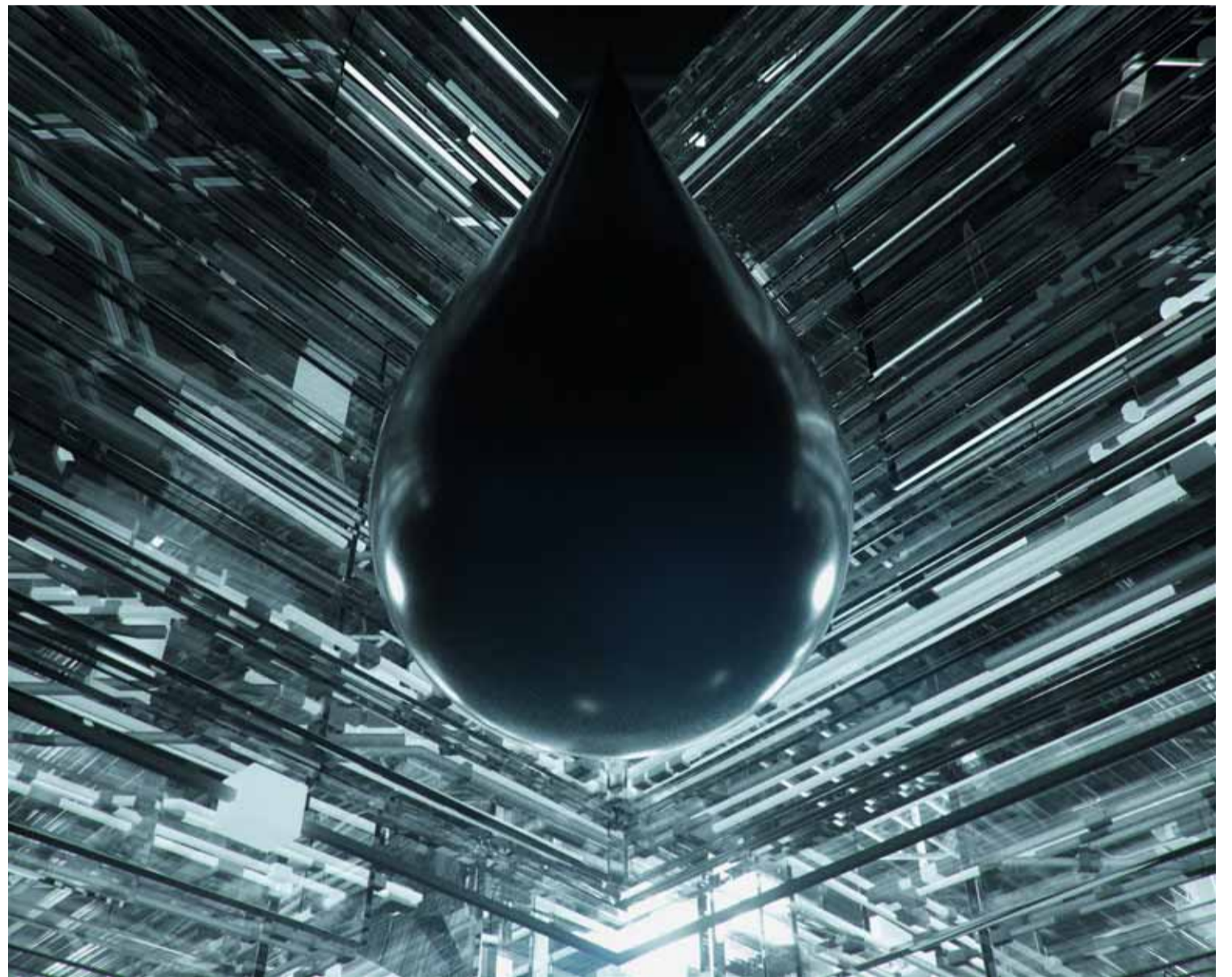
v klasických space operách. Představa vesmíru jako metafory pozemských oblastí typu „hic sunt leones“ nebo jako funkčního multikulturního společenství je podle Lioua naprosto neadekvátní. Především proto, že vesmír není metafora. Naopak, jeho text nás znovu a znovu poučuje o tom, že k tomu, co máme očekávat od kosmu, neexistují v pozemských relacích žádné paralely. Očekávat můžeme jedině neočekávatelné.

Jsme hmyz

Proto není vhodné interpretovat *Vzpomínky na Zemi* jako ideologicky konstruovaný fikční svět nebo dokonce propagandu. Přestože autor je Číňan, kniha není manifestem „čínské“ mentality, ať už se tím myslí cokoli. Jeho koncepce kosmických civilizací ukrývajících se v meziplanetárním temném lese rozhodně

ne psychologická – třeba rozvržení genderových rolí a vztahů je protivně tradicionalistické. Autora nezajímají jednotlivci, ale pohyby celých kultur a lidské civilizace jako takové tváří v tvář dosud nevidaným výzvám přicházejícím z hvězd. Jeho romány se vlastně skládají jen z popisných pasáží, ve kterých se spoléhá na originalitu a majestátnost popisovaných událostí. Zároveň je však Liou mistr v distribuování a zadržování informací, který dokáže po textu rozestřít řadu náznaků, na jejichž rozkrytí si čtenář musí počkat i několik set stran.

To, že Liou za celou lidskou civilizaci nechává rozhodovat několik mimořádných jedinců, je zcela ve shodě s čínskou literární tradicí – něco podobného najdeme ostatně i ve vynikající fantasy sérii Kena Liu *Dynastie pampelišek* (The Dandelion Dynasty, česky 2017).

Siao-lin Ceng: Kapka, 2015

nemá být nabádáním k tomu, aby se k sobě různé kultury na Zemi chovaly podobně paranoidně. Liouova válečná sága naopak vychází z etosu, ke kterému se během vyprávění několikrát vrací a jež připomíná i v závěru knihy: jde o představu lidstva, které opouští Zemi podobně, jako mladý člověk opouští rodný dům nebo jako dítě opouští kolébku a vydává se do „velkého světa“. Liou jako by nás připravoval na to, že ve vesmírných měřítkách možná opravdu budeme pouhým titěrným, neškodným a vyděšeným hmyzem, k němuž ostatně lidstvo na několika místech přirovnává.

Uhrančivá je na jeho próze právě schopnost odvážné a zároveň střízlivé spekulace, která vychází ze současných vědeckých a technologických poznatků, ale zároveň je chce překonat a zpochybnit (například úvahy o „božských“ civilizacích a intergalaktických válkách v závěru třetího dílu). Liouova próza není sugestivně napsaná a už vůbec

stejně tak fakt, že svou úvahu o vesmíru vkládá do vyprávění o válce, můžeme chápat jako odkaz na slavný staročínský spis *Umění války*, kde se válečná strategie stává rámcem pro výklad o chodu společnosti.

Vesmír je paraplegik

V jedné pasáži závěrečného dílu trilogie přirovná jedna z postav vesmír k paraplegikovi. Maximální rychlostí ve vesmíru je totiž rychlost světla, která je ale vzhledem k obřím rozměrům kosmu velmi malá. Světelný paprsek se nikdy nedostane z jednoho konce vesmíru na druhý. Univerzum proto připomíná paraplegika, v jehož organismu mozek nemá kontakt s končetinami a naopak. Mimořádně případná metafora ukazuje, že Liouův vesmír popírá jakoukoli kosmologii. Není to kosmos filosofů, ve kterém by vládla vnitřní harmonie, řád nebo věčná, neměnná pravidla. Všechno je v něm vydáno všanc dostatečně sofistikovaným technologiím.

Pro koncepci kosmického válčení nebo vůbec přežívání v „temném lese“ je naprosto prvořadý technologický pokrok. Vesmírné civilizace jsou tak mocné, jak velké kroky jim jejich technologie umožňují v univerzu provádět. Když invazní síly planety Trisolaris „zamrazí“ pomocí svého vynálezu základní výzkum na planetě Zemi, uvrhnou tím lidstvo do fatálně nevýhodné pozice. Výzkum přitom pro Lioua není podstatný kvůli teoretickým závěrům, protože každá teorie nakonec kapituluje tváří v tvář nekonečné pestrosti vesmíru. Nedocenitelný je kvůli technologickým aplikacím, které jediné dokážou jakžtakž bránit lidstvo před hrozbami temného lesa a zlepšovat či zhoršovat jeho životní úroveň. Přesto nemůžeme Lioua jednoduše prohlásit za technooptimistu, stejně jako o něm nemůžeme tvrdit, že

je militarista. Liou nevidí ve válce ani v technologiích nic jednoznačně pozitivního. Jeho romány pouze stavějí čtenáře před možnost, že vesmír není „panenskou“ divočinou čekající na člověka, aby do ní otiskl svou kulturu, ale naopak velkolepým bojištěm, jehož podobu formují technologie, o nichž zatím nemáme ani tušení.

Vzpomínky na Zemi právem vzbuzují mimořádnou pozornost scifistů, protože nás učí přemýšlet o žánru, ale i o světě radikálně novým způsobem. Ve společnosti, která už na vesmír přestala pohlížet jako na zázračnou dálavu čekající na objevení a která přemýšlí hlavně o tom, jak ho průmyslově exploatovat, přisuzují Liouovy knihy bezděčné temnotě kolem nás to, co by v nás měla vzbuzovat – údiv a tiseň.

Liou Cch'-sin: Problém tří těles, Temný les, Vzpomínka na Zemi. Přeložil Aleš Drobník. Host, Brno 2017, 2017, 2018; 447, 600 a 751 stran.